

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת משפטים

אין להרבות בחששות

התורה דורשת מעימנו שלא להיגרר אחרי הרוב כאשר הוא מבקש להרע, ובשעת מריבה לא לנקוט בעמדת הרוב אם היא מנוגדת למוסר:

"לא תהיה אַחֲרֵי רַבִּים לְרַעַת וְלֹא תַעֲנֶה עַל רַב לְנִטַּת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת" (שמות כג, ב).

חכמינו זיכרונם לברכה דרשו שהפסוק עוסק בסנהדרין היושבים לדון, ולדבריהם הוא בא ללמד שלפעמים צריכים להכריע את הדין ברוב פשוט ולפעמים ברוב גדול יותר: כאשר דנים בחיוב אדם במיתה אין להכריע לחובתו ברוב של דין אחד בלבד אלא ברוב של שניים, שנאמר "לא תהיה אַחֲרֵי רַבִּים לְרַעַת", אולם כדי לזכותו די ברוב של דין אחד, שנאמר "אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת".¹

חכמינו הרחיבו את דין ההליכה אחרי הרוב למכלול גדול של הלכות:

"מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא? מנלן? דכתיב: אחרי רבים להטות" (חולין יא, א).

נביא שתי דוגמאות:

* אם מוצאים מאכל שמקורו איננו ברור במקום שבו רוב המאכלים כשרים, מותר לאוכלו בלי לחשוש שמא איננו כשר.

* חלב בהמה טרפה אסור לשתייה, אך בשעה שחולבים את הבהמות אי אפשר לדעת אם יש בהן מום שמטריף את החלב. לפיכך נפסק להלכה שאף שברור שאחוז ניכר של הבהמות טרפות, הואיל ורובן כשרות מותר לשתות את החלב ללא כל חשש.

מה ההיגיון שהנחה את חכמינו?

מטבע הבריאה דעותיהם של אנשים שונות זו מזו,² וכשדייני הסנהדרין או שופטי בית משפט דנים בסוגיה מסוימת צפוי שדעותיהם תהיינה חלוקות. כיצד אפוא יוכרע הדין? תורתנו הקדושה הורתה שיש להכריע את הדין לפי דעת רוב הדיינים היושבים בהרכב.

מכאן הבינו חכמים שהשאיפה לביטחון של מאה אחוזים אינה מאפשרת לאדם לפעול במציאות האנושית, וכשם שפסקה התורה שיש ללכת אחרי רוב הדיינים כך עלינו לנהוג בחיים.

יש שחוששים בכל פעולה בחייהם – שמא המציאות איננה בדיוק כפי שהיא נראית והם עלולים חלילה לחטוא בבלי דעת. התורה מרגיעה: גלוי וידוע לפני ריבוננו של עולם שאתם רק בני אדם, ואין ציפיה מכם לפעול מתוך ודאות מלאה.

מהלכה זו אנו לומדים שרוח התורה אינה נוחה מחששות שאינם מבוססים בענייני הלכה. אדרבה, כשם שנפסק להלכה שיש לפסוק על פי הרוב, כך בחיים יש להתנהל על פי ההיגיון הבריאה ולא להרבות בחששות.

שאל דוד בוצ'קו

¹ "לא תהיה אחרי רבים לרעות - שומע אני שאהיה עמהם לטובה, אם כן למה נאמר אחרי רבים להטות? לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה: הטייתך לטובה על פי אחד, הטייתך לרעה על פי שנים" (סנהדרין ב, א).
² "כשם שאין פרצופיהן דומין זה לזה כך אין דעתן דומה זה לזה" (ירושלמי ברכות ט, א).